

મુંબઈ ઈલાકાતું સરકારી કેળવણીખાતું.

ગૂજરાતી પેહેલી ઓપડી.

આ

દી. સી. હોપ,

માણ એન્જીકેશનલ ઈન્સ્પેક્ટર, ઉ. ભા.

અમદાવાદ રમી.

કાયમ ઠાણી

૧૨ મી. આગસ્ટ—૫૦૦૦ પ્રત.

આ પુસ્તકની માલિકી રાત ૧૮૬૭ ના રા માં આકત પ્રમાણે
નોંધણી છે.

મુંબઈ.

ગવર્નમેંત સેવલ બુક દીપો.

સન ૧૮૭૬.

આ પુસ્તકસંબંધી સર્વે અધિકાર સરકારે સ્વાધીન રાખેલા છે.
કીમત દોડ આનો.

The Department of Public Instruction, Bombay.

GUJARĀTĪ FIRST BOOK.

BY

T. C. HOPE, C.S.,

LATE EDUCATIONAL INSPECTOR, N.D.

STEREOTYPED.

ELEVENTH EDITION.—50,000 Copies.

Registered for Copy-right under Government of India's Act XXV. of 1867.

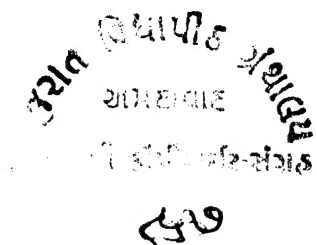
Bombay:

GOVERNMENT CENTRAL BOOK DEPÔT.

1876.

All Rights reserved.

Price 1½ Anna.

BOMBAY:

PRINTED AT THE EDUCATION SOCIETY'S PRESS, BYCULLA.

મુંબઈ ઈલાકાતું સરકારી કેળવણીખાતું.

ગૂજરાતી પેટેલી ચોપડી.

આ

દી. સી. હોપ,

માન્ય એલ્યુકેશનલ ઈન્સ્પેક્ટર, ઉ. ભા.

અમ્મોઅમ્મ રચી.

કાયમ ઠસાની

૧૧ મી. આવૃત્તિ—૫૦૦૦૦ પ્રત.

આ પુસ્તકની માલિકી સન ૧૮૬૭ ના રૂપ માં આકત પ્રમાણે
નોંધેલી છે.

—૦૦૦૦૦—

મુંબઈ.

ગવર્નમેંત સેન્ટ્રલ બુક દીપો.

સન ૧૮૭૬.

આ પુસ્તક સંબંધી સર્વે અધિકાર સરકારે સ્વાધીન રાખેલા છે.

કીમત દોઢ આનો.

૬૬૦

મુંબઈ મધ્યે.

ગ્રેન્ડુકેરાન સોસાયટીના છાપખાનામાં છાપી.

પેહેલી ચોપડી શીખવવાની રીત.

૧. આ દેશમાં આજસુધી વાંચતાં તથા લખતાં શીખવવાની રીત ચાલતી હતી, તેથી આ ચોપડીમાં કેવળ જૂની રીત છે, માટે એ નવી રીત બધા મહેતાજીઓએ સારીપેટે સમજવી જોઈએ. મુન્નાક્ષર, બારાખડી, ને જોડક્ષર શીખતાં છોકરાંનો ઘણો વખત જતો હતો, અને તેમને બહુ અકળામણ આવતી હતી. કુરૂપખંડના વિદ્યાવાન અને છોકરાં ભણાવવાના કામમાં અનુભવી પુરૂષોને એ અને બીજાં કારણોથી એ જુની રીત ખોટી માલમ પડી. જે નવી રીતની તેઓ ભલામણ કરેછે, તે પ્રમાણે આ ચોપડી લખી છે. એમાં મુખ્ય મતલબ એ છે કે વાંચતાં, લખતાં, ને અર્થ, એ ત્રણ જોડે શીખવવાં, ને તેમાં જેમ અને તેમ રસ ઉપજે, ને છોકરાં કાયર ન થાય, તેમ કરવું. જે જે વસ્તુનાં નામ પાઠમાં આવે, તે વસ્તુ પાઠ ચાલતી વખતે અને ત્યાંસુધી છોકરાંને દેખાડવી અને તે જુની બનેલી છે તે પૂછી સમજાવવું.

૨. જે છોકરાં વાંચતાં શીખ્યાવગર નિશાળે ખેસે તેમને એ ચોપડી આરંભ્યાપેહેલાં, આકારની પેટી નિશાળમાં હોય, તેમાંનું સર્વે સારી પેટે શીખવી રહ્યાપછી, આ ચોપડી નીચે લખેલી રીતે આરંભવી. પેહેલા પાઠને મથાળે “મા, બા, છે, ” એ બોલ લખ્યા છે, તે કાળા પાટીઆઉપર ચાકવડે લખવા, ને તે છોકરાંને વંચાવવા.

તે આ રીતે. છોકરાંનું મન લગાડવાને કહેવું, જુઓ, આ (આંગ-
ળીવતી અક્ષર દેખાડીને) “મા” છે. પછી તેમની પાસે ‘મા’ કહે-
વડાવવું. ‘મ’ ને કાનો ‘મા,’ એ રીતે ન બોલાવવું, એકદમ ‘મા’
કહેવડાવવું. પછી ‘મા’ નો અર્થ સમજાવવો. તે આવડે ત્યારે એજ
રીતે ‘બા’ એ બોલ ને તેનો અર્થ શીખવવો. ફરીથી યાદ દેવડાવીએ
છીએ કે કાનો, માત્રા, અલ્પશ્રુ, વરડું, એ કાંઈ હાલ શીખવવું નહીં,
એજ પ્રમાણે ‘છે’ શીખવવો. ન્યારે ત્રણે બોલ આવડે ત્યારે તેને
પાઠીઆપરથી ભૂંશી નાખવા, ને ત્રણમાંથી ગમે તે લખવો, ને
જોવું કે છોકરાંને અર્થસુધાં આવડે છે કે નહીં. એમ ત્રણે બોલ
તપાસી જોયાપછી પાઠ વંચાવવો, ને તેમાં એક એક બોલ છુટ્ટો બોલા-
વવો. કોઈ ઉચ્ચાર ખોટો કરે તો તેને ફરીથી વંચાવવું, એમ આખો
પાઠ શીખવવો. પાઠ એવો શીખવવો કે તેમાંના બોલ ન્યાં આવે
ત્યાં તુરત બોલખાય, ને તેનો અર્થ સમજાય. રોજ જ વાંચતાં
શીખવવું તેજ લખતાં શીખવવું. સૌ છોકરાં પોતપોતાની ચોપડીમા
જોઈને લખે. એ રીતે આખી ચોપડી શીખવવી. પણ આગળ
જતાં થોડી વધારે જુગતી કરવાની છે તે નીચેની કલમમાં મહેતા-
જી સારૂ કરી દેખાડી છે, તેમુજબ મહેતાજીએ કરવું.

૩. તેરમા પાઠથી મથાળે બે તરેહના બોલ લખ્યા છે ; ડામે
પાસે નવા બોલ લખ્યા છે, ને જમણે પાસે આવી ગએલા બોલના
ખાગઉપરથી થએલા બોલ લખ્યા છે. નવા બોલ તો ઉપર કલા
પ્રમાણે શીખવવા, ને શીખેલા બોલઉપરથી થએલા બોલ આ

મુજબ શીખવવા. ૧૩ માં પાઠમાં જમણે હાથે “લે” છે; પા-
ટીઆપર એ રાબ્દ લખવા; ને તેમાંથી ‘લે’ ઉપર હાથ ઢાંકવો, ને
પૂછવું કે, આ બાકી શું રહ્યું છે? છોકરાં કહેશે ‘લ.’ તેનો અર્થ
પૂછવો. પછી ‘લે’ ને હાથ વતી ઢાંકવો, ને પૂછવું આ શું છે? છોકરાં
કહેશે ને “લે.” એનો અર્થ પૂછવો. પછી હાથ લઈલિધને આજો બોલ
વંચાવવો, ને તેનો અર્થ સમજાવવો. તેમજ ચોદમા પાઠમાં “તેલ”
એવો બોલ છે, એ ઉકાળે પેહેલાં “તે” લખવો, ને વંચાવવો, તથા
અર્થ પૂછવો. પછી “લઈ” લખવો, વંચાવવો, ને અર્થ પૂછવો, પછી
કહેવું કે, જુઓ એ “લઈ”માં એ ભાગ છે એમ કહી હાથ વતી ‘ઉં’
ઢાંકી પૂછવું કે, આ શું છે? છોકરાં કહેશે ‘લ’. પછી “ઉં” તેની
પાસે લખવું ને કહેવું, વાંચો. એમ એ બોલ વાંચતાં શીખવવો,
ને એનો અર્થ શીખવવો. એવા રાબ્દ ને પાઠમાં આવે તે એ રીતે
શીખવવા.

૪. એકવીસમાં પાઠથી જરા વધારે જુગતી કરવી. એ પાઠમાં
નવા બોલમાં ‘તારે’ ને ‘ધર’ છે; એ એ વાંચતાં આવડે, ત્યારપછી
‘તા’ ને હાથ ઢાંકી પૂછવું, આ બાકી રહ્યું તે શું છે? છોકરાં કહેશે
‘ર’, પછી ‘ધ’ ને હાથે ઢાંકી બાકી રહેલો અક્ષર પૂછવો, આ શું
છે? છોકરાં કહેશે ‘ર.’ આગલા ‘રે’ ની માત્રા ઢાંકી બાકી રહેલો
અક્ષર પૂછવો, આ શું છે? છોકરાં કહેશે ‘ર.’ હાથ ઉઠાવી લઈ
પૂછવું, હવે શું છે? છોકરાં કહેશે ‘રે.’ ત્યારે માત્રા દેખાડી પૂછવું
કે, આ માથે મુઝાથી શું થાય છે? છોકરાં કહેશે ‘એ’ વધે છે,

ત્યારે કહેવું કે આ “એ” ની નિશાની છે: એને માત્રા કહે છે. એમ આગળ પાઠમાં માત્રા, કાનો, અન્નશુ, વરડું, વગેરેના બેદ દેખાડવાને જે પાઠની નીચે કહ્યું છે, ત્યાં દેખાડવો.

૫. છેલ્લું કહેવાનું એ કે કાંઈ પણ કાચું રહે એવું શીખવવું નહીં. જે શીખવીએ તે પાઠ આવડે ત્યારેજ ખીજી શીખવવું.

પાઠ ૧.

મા. બા. છે.

મા છે.

બા, મા છે?

મા છે, બા?

બા છે.

મા, બા છે?

બા છે, મા?

પાઠ ૨.

ભૂ.

પા.

ભૂ પા.

મા, ભૂ પા.

ભૂ પા, મા.

મા, ભૂ છે.

છે ભૂ, મા?

ભૂ છે.

મા, ભૂ પા.

ભૂ પા, બા.

ભૂ છે, બા?

છે ભૂ, બા?

પાઠ ૩.

પી.

ભૂ પી.
 પી બા.
 પી જ.
 જ મા, પી.
 બા, ભૂ પી.
 જ મા, ભૂ છે.

જા.

બા પી.
 જ પી.
 જ બા.
 મા, ભૂ પી.
 બા, જ, પી.
 બા, ભૂ છે, જ પી.

પાઠ ૪.

ભા.

ભા છે.
 તું જ.
 બા, તું જ.
 તું ભૂ પી.
 ભા, જ, ભૂ પી.
 બા, ભૂ છે, તું પી.

તું.

જ ભા.
 તું પી.
 મા, તું પી.
 ભા, તું જ.
 તું ભૂ પી ભા.
 ભા, તું જ, ભૂ પી.

પાઠ ૫.

આ.

જો.

આ જો, મા.

ભા, તું પી.

જો, આ ભૂ છે.

જ જો, બા છે?

જ તું, આ ભૂ પી.

આ ભૂ છે, જ તું પી.

બા, તું જ.

જો, આ પી.

આ ભૂ તું પી.

આ જો, બા છે.

જો બા, આ ભૂ છે.

જો, આ ભૂ છે, જ પી.

પાઠ ૬.

ધી.

ખા.

આ ધી છે.

આ ધી ખા.

મા, તું ધી ખા.

બા, આ ધી તું ખા.

ભા, આ ધી છે, તું ખા.

જો, આ ધી છે, તું ખા.

તું ભૂ પી.

જ ભા, ધી ખા.

ખા, તું ભૂ પી.

જો મા, આ ધી છે.

જ ભા, તું આ ધી ખા.

ભા, જો, આ ભૂ છે, તું પી

એ.

બી.

શુ.

એ શું છે ?

આ બી છે, બા.

તું એ બી બા.

ને બા, આ શું છે ?

તું ને, બા, એ ધી છે.

ને મા, એ ભૂ છે, તું પી.

બા, તું બ.

એ બી તું બા.

મા, એ શું છે ?

ને બા, આ ભૂ છે.

બ તું ને, એ બી છે.

બા, ને, એ ધી છે, તું પી.

લે.

તે.

લે મા, આ એ.
 જ તું તે બી ખા.
 જ ખા, તું તે પી.
 મા, એ, આ શું છે?
 એ ભા, તું તે ધી લે.
 લે એ, આ શું છે, ખા?

ખા, તું તે પી.
 ખા, તું તે લે.
 લે મા, આ તું પી.
 લે, એ, આ ભૂ છે.
 લે એ મા, આ શું છે?
 તે ધી છે ખા, તું ખા.

જી.

ના.

એ, તે જી છે.
 ના, એ ભા છે.
 જી, તું તે બી ખા.
 ના ખા, તું ખા.
 લે, આ એ, એ શું છે.
 જી, એ શું છે, તું લે.

લે જી, આ ખા.
 ના, તું આ લે.
 એ મા, તે જી છે.
 લે ખા, આ ભૂ છે.
 ના ખા, એ ધી છે.
 જી, લે, આ ભૂ છે, તું પી.

હા.

નો, આ રૂ છે ?
 હા, એ રૂ છે ?
 એ રૂ તું લે, જા.
 હા, તું આ લે.
 બા, જા, તું એ રૂ લે
 આ બી છે, બા, તું નો.

રૂ.

જા, આ રૂ લે.
 હા, તું એ લે.
 એ રૂ તું ના લે.
 બા, તું આ બી લે.
 ના મા, તું એ રૂ લે.
 હા મા, આ બૂ છે, તું એ પી.

તાતા.*

છી.

તું તાતા લે.
 ના, એ છી છે.
 ને, આ તાતા છે, બા?
 હા મા, એ તાતા છે.
 ન ભા, તું એ ર લે.
 ના, એ ર છી છે.

આ ભૂ તું પી.
 ના, તે છી છે.
 શું, આ તાતા છે, બા?
 હા ભા, ને એ તાતા છે.
 મા, લે, આ બી તું ખા.
 ના ભા, એ બી છી છે.

કે.

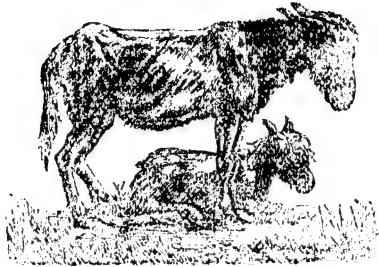
બાઉ.

જે.

મા, આ ધી છે કે ભૂ?
 જે છે, તે તું લે, ભા.
 બા, એ ભા છે કે મા?
 ને ભા, આ બા છે કે જી?
 ને આ બી છે કે શું?
 એ બાઉ છે.

તું બાઉ કે તાતા લે.
 જે બાઉ છે, તે તું ખા.
 ના, એ છી છે, તું ને.
 આ શું છે, ભા?
 આ બાઉ છે?
 જે બાઉ છે તે લે.

* તાતા એટલે ચોટલા. સુરતમાં તેને ઢાંકાણું પાપા કહે છે.

હું
લઉં.*

લેજે.

મા, તાતા લેજે.
બા, હું તાતા લઉં ?
ના બા, એ છી છે.
આ શું છે, ધી કે બા ?
હા, તું લેજે.
હું આ ૩ લઉં કે ધી.

બા, તું બી લેજે.
બા, હું લઉં કે ?
હા મા, તું લેજે.
ના ના, એ, એ છી છે.
શું, આ બી છે ?
એ ૩ છે, બા.

* આ ટકાણે મહેતાજીએ હરકોઈ અક્ષરને માથે અનુસ્વાર આવે ત્યારે કેમ ઉચ્ચાર કરવો તે શીખવવું.

પાઠ ૧૪.

વાવા.

તેલ.

મારું.

આપ.

આ તાતા આપ.

મારું ધી આપ.

એ, એ વાવા છે.

આ ધી વાવા છે.

ભા, એ તાતા લે.

આ મારું છે, તું આપ.

આ મારું ભૂ આપ.

એ તેલ છી છે કે?

એ તેલ મારું છે.

ના, એ વાવા છે.

એ મારું છે, હું લઉં કે?

લે, એ, વાવા છે કે છી?

પાઠ ૧૫.

છું.
મને.
લાવ.

ખાજે.
ખાઈ.
પીઈ.

એ રૂ લાવ, બા.
ભા, તું ધી લે.
હું ભૂ લઉં, મા?
લાવ, આ તેલ મને આપ.
હું એ ખાઉં છું.
તું શું લે છે?
હું ભૂ પીઉં છું.

જી, તેલ લાવ.
બાપા, એ, આ શું છે?
એ તાતા મને આપ.
હું એ ખાઉં, બાપા ?
લાવ, હું ખાઉં છું.
મા, તું ખાજે.
જી, મને રૂ આપ.

જા.ય.

આવું.

ભા, તું આવ.

બાપા, તું એ આવ.

બા, હું આવું?

બાપા, કેમ છે વાર?

તે કેમ જાય છે?

એ હું જાઉં બાપા?

આવ.

કેમ.

કેમ મા, હું આવું?

તું ના આવ.

હું જાઉં છું બાપા.

હું જાઉં કે તે જાય?

જે જાય તે જાય.

હું આવું છું બાપા.

ત્યાં.

જાડાં.

તલ.

તે.

મા, મને તલ આપ.

એ એ તલ છે.

તે ત્યાં છે, તું લે જા.

એ મને આપ.

આ શું છે મામા?

ના, તું ત્યાં લેજે.

તું ત્યાં જ ને જો.

આ તલ તું જા.

હું કેમ જાઉં વાર?

જાપા, મને ધી ને તાતા
આપ.

એ તલ છે કે તેલ છે?

ના, ત્યાં લેજે.

તું એ જીને ત્યાં આપજે.

એ આ હું કેમ લઉં?

આ શું છે જા?

પાઠ ૧૯.

દે.	ભાત.	જોવા.
આજ.	ખાવા.	લેવા.

મા, મને ખાવા દે.
 આવ, આ લે.
 આ ભાત હું લઉં કે?
 એ મને આજ લેવા દે.
 બા, મને ભાત ખાવા દે.
 જો જી, હું ખાઉં છું.
 તું આજ ના જ.

બાપા, મને જોવા દે.
 હું આજ જોવા જઉં છું.
 હું આવું કે, બા?
 આજ તું ના આવ.
 તું જ ને ભાત ખા.
 હા, જી, હું જઉં છું.

નહીં.

દૂધ.

મા, મને ભાત ને દૂધ આપ.
 ના, એને દૂધ નહીં.
 આજ ભા જય છે.
 ના, તે નહીં જય.
 મામા, હું પછી નહીં જઈ.
 બે, આ દૂધમાં શું છે ?
 તે હું જોઈ છું, બાપા.

મામા.

પછી.

મને જવા દે બા.
 ભૂ પી, પછી જ.
 હું તાતા ને દૂધ જાઉં ?
 હું જઈ છું, બાપા.
 જ, મને દૂધ આપ.
 હું દૂધ ને તાતા જાઉં ?
 ના, પછી જાજે.

મારા.

બેવું.

હશે.

બે બા, આ શું છે ?

હશે, જે છે તે.

બાપા, એ કેમ હશે ?

જેમ હશે તેમ.

આં તાતા મારા હશે ?

ના બાપા, એ મારા છે.

મને એ બેવા દે.

હું તે બેવા આવું કે ?

એમાં શું બેવું છે ?

એ મારા તલ છે.

મારા બાપા ત્યાં હશે ?

ના, મારા બાપા જય છે.

તું આવ બા.

બાપાને એ તોલ બેવું છે.

જી, તું એ બાજે.

તારે.*
ધર.

તાઈ

તારે શું ખાવું છે ?
જો આ તાઈ છે.
તે દૂધ પીશે.
જો, આ માઈ ધર છે.
ના, જો ધર માઈ છે.
તારં ભૂ પીવું છે ?
એમાં શું હશે ?

એ માઈ છે બાપા ?
ના, એ તાઈ નહીં.
તારે તલ ખાવા છે કે ?
ભા મને આપશે ?
આવ, માઈ ધર જો.
ના, હું નહીં આવું.
તારે ખાવું છે કે નહીં ?

* અહીં માત્રાનો ભેદ દેખાડ્યો.

પાઠ ૨૨.

ઘેર.	હતું.	મારે.
ગોળ.	ભાવશે.	હતાં.

આજ તારે ઘેર શું હતું?	હું મારે ઘેર જાહે છું.
તાતા, દૂધ ને ગોળ હતાં.	હા, તું તારે ઘેર જા.
એ ભાને આપજે.	એને તાતામાં ખાજે.
ના, મારે ખાવું છે.	ના, માજી, હું નહીં લઉં
માજી, આ ભૂ હું પાઉં?	ના જા, એ છી છે.
તને ગોળ ભાવશે?	એ, એ તાતા છે.
હા, હું ગોળ ખાઉં છું.	તારે ઘેર ગોળ છે?

શાક.

તારી.

દાળ.

આવશે.

ઊંધે.

દેશે.

લે, આ શાક ને દાળ ખા.

ના, હું દાળ નહીં ખાઉં.

એ તારું શાક છે, કેમ?

આ મારું છે.

હું જઉં છું, તું આવજે.

તેને દાળ ને શાક ખા-

વા દે.

તારી મા શાક ખાવા દેશે?

તારી મા આવશે કે નહીં?

હા, પછી આવશે.

હું એ પછી આવું કે નહીં?

તું આવ ને એ.

મામા, એ આવશે કે નહીં?

ના, તે ઘેર ઉંધે છે.

આજ કેમ ઉંધે છે, વાર?

હાથ.

તારા.

પગ.

જોડીં.

લેવું.

જેહં તારા હાથ.

તારે શું લેવું છે ?

મને ગોળ આપ.

તારા પગમાં શું છે ?

મને જોવા દે.

તેને તારા હાથ પગ જોવા દે.

પછી જોવા આવજે.

તારા પગ જોવા દે.

પગમાં શું જોવું છે, વાર ?

તારે પગ છે કે નહીં ?

જો, આ પગ ને આ હાથ.

તારી માના હાથમાં ગોળ

આપ.

ના, મારા હાથમાં લઉં.

પછી લેજે મામા.

નથી.

કાકા.

ક્યાં.

નાક.*

તમારા.

જેહ તારં નાક ક્યાં છે ?

જે, આ નાક છે.

તમારા કાકા ક્યાં છે ?

મારા કાકા ઘેર છે.

ના, કાકા ઘેર નથી.

નથી કેમ? જો તે હંધે છે.

તારા નાકમાં શું છે ?

કશુંજે નથી.

ભા, તારં નાક જેહં? હા જો.

લે બા, આ દૂધ કાકાને
આપ.

દૂધ ક્યાં છે ?

આ મારા હાથમાં છે.

ના, તમારા હાથમાં નથી.

તે ક્યાં છે ?

તમારા કાકાને ઘેર છે.

કેમ, ત્યાં આજ શું છે ?

* અહીં “કાકા” ને “નાક” ઉપરથી કાનાનો બેદ શીખવ્યો.

કાંઈ.

આપું.

બેન.

વાત.

કહું.

ખાવું.

આવ, હું તને કાંઈ આપું.

શું આપું જા ?

શાક આપને.

તમારા હાથમાં શું છે ?

કાંઈએ નથી.

આવ બેન, હું કાંઈ આપું.

બેઉં, એ શું હશે ?

હું તને કાંઈ આપું.

ક્યાં, મારા ઘરમાં ?

મારા ઘરમાં બેન છે.

બેઉં બેન, તારે કને કાંઈ
છે ?

આવ બેન, વાત કહું.

તમારે ખાવું છે ?

તારે ક્યાં ખાવું છે ?

કોણ.

થાય.

માસી.

એક.

બે.

ભાઈ.

એ કોણ છે બાપા ?

એ તારા કાકા છે, ભાઈ.

તારા કાકા તે મારા ભાઈ
થાય.બાપા, મારે બે ભાઈ ને એક
બેન છે.

તમારે બે ભાઈ છે ?

મારે એક ભાઈ છે, તે તારા
કોણ થાય ?

તે મારા કાકા થાય.

બા, મામા તે કોણ ?

તારી માના ભાઈ તે તારા
મામા થાય.તારી માની બેન તે તારી મા-
સી થાય.

માસી ક્યાં છે ?

માસી ઘેર હંધે છે.

હું માસીને ઘેર જાઉં ?

ત્યાં કોણ હશે ?

* ‘કોણ’ ને ‘કાકા’ ઉપરથી કાનો ને એક માત્રા આવેથી કેમ
વાંચવું એ સમજાવવું.

પાઠ ૨૮.

જાણે. આપીશ*.

કરશે. સરત.

મસ. લાવી.

ખાશે. ખાજરી.

જે ભાઈ, તારી માસી દૂધ તાતા લાવી તેમાં ખાશે.
લાવી. તાતા શેના થાય બેન ?

માસી, મને મસ આપ. કોણ જાણે, મને સરત નથી.
વાર ભાઈ, તું મસ લેજે. મારા બાપા જાણે છે.

મારી બેનને આપીશ કે ભાઈ, તાતા ઘઉંના થાય,
નહીં ? ને ખાજરીના થાય.

હા, મસ છે, હું આપીશ. ખાજ તું શું લાવી ?

તે મસ દૂધને શું કરશે, કોણ જાણે. ખાજરી લાવી છું.
જાણે. તું મને આપીશ કે નહીં ?

* “આપીશ” ને “આપ” એ બોલોડપરથી અજ્ઞાનના ભેદ સમજાવેલો.

પૂછો.	માગે.	કામ.	પૂછું.
કહો.	તો.	કહું.	જોઈશે.
તમે પૂછો કે એ કોણ છે ?	એને કહો પછી આવજે.		
મારે શું કામ છે ?	ના બાપા, હું તો નહીં કહું,		
તો હું એને પૂછું બાપા ?	તમે કહો.		
હા, તમો પૂછો.	જે માગે તે આપું ?		
બાપા, એ કાંઈ માગે છે ?	પૂરી ને બાઉ આપું ?		
શું માગે છે બાઈ ?	હા પૂછો, તે માગે તો તે		
તે તો કોણ જણે.	આપજે.		
એ કાંઈ ખાવાને માગે છે.	કહો બાઈ, તમારે શું જો-		
	ઈશે ?		

* ‘પૂછો’ ને ‘પછી’ ઉપરથી ઉ અથવા વચ્ચું લગાડ્યાથી રોા ફેર થાય છે, તે દેખાડવું.

જુઓ. માગી.

હતી. આપો.

કેરી. કોણે.

તેણે. બેને.

જુઓ, આ કેરી છે.

એ કેરી મને આપો.

એ કેરી વેળે માગી હતી.

કોણે માગી હતી ?

મારી બેને માગી હતી.

શા સાર માગી હતી ?

ખાવા સાર માગી હતી.

લો, આપો.

જુઓ, ભાઈ, આ શું છે ?

ના, હું નહીં બેઠું, તમે

જુઓ.

મારા હાથમાં આપો તો

બેઠું.

તમારા કાકાને કહે, તે

આપશે.

મારા કાકા ત્યાં નથી.

જુઓ, એ કોણ છે ?

પાઠ ૩૧.

તમે.	ભૂખી.	પણ.	થઈ.	બહાર.
ભૂખ.	કહે.	લાગી.	ખાશો.	જાઓ.

તમારી બેન ભૂખી થઈ છે.	તું બહાર આવે છે?
મને પણ ભૂખ લાગી છે.	હું ભૂખી છું તે કેમ આવું?
તમે શું ખાશો ?	ભૂખ લાગી હોય તો ખા.
તું કહે તે ખાઉં.	તમે શું લાવશો ?
તમે ક્યાં જાઓ છો ?	માસી કહે તે લાવીશ.
હું બહાર જઉં છું.	માસી ભૂખી છે.
મને ભૂખ લાગી નથી.	તે કહે તે તમે કરજો.

પાસે.

ભાભી.

તેની.

તમારો બીજો ભાઈ ક્યાં
છે?

તે વાત હું નથી જાણતો.

તમારી ભાભી ઘેર છે?

ના, તેની માને ઘેર ગઈ છે.

પાછો ક્યારે આવશે?

તે મને કહી નથી ગઈ.

આવશે ત્યારે તમને કહીશ.

બીજો.

ક્યારે.

ત્યારે.

ભાભી પાસે જ.

જે, તેની મા આવી.

તેની પાસે કોણ ઉભું છે?

તેની માસી છે.

પાસે બીજો કોણ છે?

એ બીજો ભાભીનો કાકો
છે.

તેની બેન ક્યારે આવશે?

ગઈ.

કાકો

ઉભું.

ગુંદર.	સોનું.	બીજું.	જૂની.
આંખો.	આવે.	લેતી.	કાલે.

જે બા, મામા આવે છે.

મારે જે આંખો છે.

એના હાથમાં ગુંદર છે કે શું?

એક નાક છે, બે કાન છે.

ના, ભાઈ, એ બીજું કાંઈ છે.

બે હાથ છે, ને બે પગ છે.

સોનું છે. તારું સોનું મને
જેવા દે.

મારી બાબીની આંખો
જુઓ.

મામા, જીને કહો, ગુંદર લેતી
આવે.

કેમ, તેની આંખોને શું છે?

કોણ જણે, હું નથી જ.
ણતો.

ભાઈ, જીની પાસે ગુંદર નથી.

હું તને ગુંદર કાલે આપીશ.

તે કોણ આવે છે?

ચાર.	માથું.	માથાં.	પશુ.
કેટલાં.	છત્રી.	હોય.	

તારે કેટલાં માથાં છે ?

મારે એક માથું છે.

તમારે પગ કેટલા છે ? બે.

કોઈને ચાર પગ હોય ?

હા, પશુને ચાર પગ હોય.

કોઈને ચાર માથાં હોય ?

ના, માથું તો એકજ હોય.

તમે છત્રી બેઈ છે ?

હાજી, મારે ઘેર ચાર છત્રી-
ઓ છે.

ચાર છત્રીઓને શું કરો
છો ?

એક મારા બાપની, બે મા-
રા ભાઈની, ને એક
મારી.

તારી છત્રી કાલે લાવજે,
મારે બેવી છે.

તારે કેટલા ભાઈ છે, ને
તારા બાપને કેટલા ભાઈ
છે ?

પાઠ ૩૫.

પૈસો.*	તેડી.	નાની.	ખીર
આવો.	આપણા.	બીજું.	પૂરી.
જોડે.		જઈશ.	

ભાઈ, આપણા ઘરમાં આવો, પૈસો આપું. મારી જોડે મારી યેન છે તેને જોડે તેડી લાવું? કઈ યેન જોડે છે? મારી નાની યેન છે તે. આવો યેન, આવો, મારી જોડે તેમને બહાર તેડી-જઈશ, ને પૈસો આપીશ. આપણા ઘરમાં તો આવો.

નાની યેન, તમારી જોડે આ બીજું કોણ છે? મારા ભાઈને તેડી લાવી છું. એને પૈસો આપીશ? તમે ક્યાં જાઓ છો? મારી ભાભીને ઘેર જઈ છું. તમને મારી જોડે તેડી જઈશ. ત્યાં ખીર પૂરી ખાવાનાં છે.

પાઠ ૩૬.

સારો.	મેળે.	કાગળ.	લખાવશે.	વારે.
માટે.	લીધો	કેવો.	લખીશ.	આવડે.

જુઓ, આ કાગળ કેવો સારો છે! એ તમે કોને કહીને લીધો? મેં મારી મેળે લીધો. પોતાની મેળે શા માટે લીધો?

* 'પૈસો' એ બોલઉપરથી અક્ષરને માથે એ માત્રા હોય ત્યારે કેમ વાંચવું તે શીખવવું.

મારે જોઈતો હતો માટે લીધો. એ કોનો છે ? મારો છે, મારા બાપ પાસેથી એકવાર લીધો હતો. શા માટે લીધો હતો ? એક વાર કાંઈ કામ માટે લીધો હતો. તમને કોણ લખાવશે ? મારી મેળે લખીશ. મેળે તે આવડે ? મારો પાસે પણ એવા સારો કાગળ છે. એ સારો કાગળ માપાસેથી લીધો હતો.

પાઠ ૩૭.

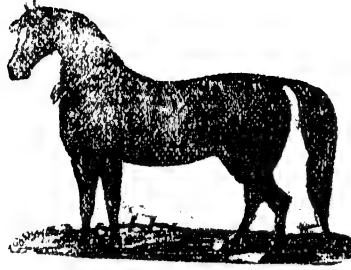
ખૂમો.

પાડો.

થયું.

પાડશો.

આજ તમને શું થયું છે બાપા ? કાંઈ થયું નથી બાઈ, હું સારો છું. ત્યારે ખૂમો શા માટે પાડો છો ? જે થયું હોય તે કહો. હું જીને તેડી લાવું. ખૂમો ના પાડો. તે ક્યાં ગઈ છે ? મારા મામાને ઘેર ગઈ છે. ત્યાં કેમ ગઈ છે ? મામાને જોવા. કેમ, તેને શું થયું છે ? કોણ જાણે શું થયું હશે. ખૂમો શાસાઈ પાડો છો ? જી તો આવી, તમે ખૂમો પાડશો તો તમારી પાસે આવશે. તમે ખૂમો ના પાડશો, હું તેડી લાવું.

પાઠ ૩૮.

બેસું.	ઘોડે.	છોકરા.	જાડો.	આકર.
ઘોડો	કયે.	આપણે.	આવડે.	ભીમો.

જો છોકરા, આ કેવો સારો ઘોડો જાય છે ! બાપા, એ ઘોડા હું બેસું ? ના, એ ઘોડો આપણો નથી. ત્યારે કયે ઘોડા બેસું ? આપણો ઘોડો છે તેપર બેસું ? હા, આપણો ઘોડો ક્યાં છે ? આપણો ઘેર છે. તે ઘોડા ક્યારે બેસું ? ક્યારે. તે તારે માટે લીધો છે. આ બીજો ઘોડો જાય છે ; એ કેવો જાડો છે ! એની આંખોને શું થયું છે ? કાંઈ નથી થયું. આપણો ઘોડો લાવું કે, બાપા ? તને તે લાવતાં આવડે ? આપણો આકર ભીમો છે તેને કહે કે લાવે.

પાઠ ૩૯.

આણું.	ઉભી.	પીળું.
બહુ.	છોડી.	કાચા.
પાણી.	શો.	તરસ.
અપ.	કને.	લાગી.

ઉભી રહે છોડી, હું દાણા આણું, તે લઈજા. મારે તમારા દાણાનો શા અપ છે? મારી કને બહુ દાણા છે. વાર, પાણી આણું તે તો પી. પાણીને શું કરું? મને તરસ નથી લાગી. મારે ઘેર પાણી બહુ છે. મારે તમારા દાણાએ નથી લેવા, ને તમારું પાણી પણ નથી પીવું. મારા દાણાનો આજ અપ નહોય તો કાલે અપમાં આવશે. બહુ છે, તેમાંથી થોડા તો લઈને આ. કાચા દાણા કોણ ખાય? ઉભી રહે ત્યારે, પીજું કાંઈ આણું. ના, આજ નહીં. હું કાલે આવીશ.

પાઠ ૪૦.

ભલી.	રાંધે.	ખવાડતાં.	ખવાય.
પેટ.	ખાધા.	દહાડો.	રાંધેલા.

આવ, ભલી છોડી, આવ. તું કાલે આવી હતી તેજ કે? હા, ને મને કાચા દાણા ખવાડતા હતા તેજ તમે કે? કાચા

નહીં તો કેવા ખવાય ? મેં તો કોઈ દહાડા કાચા દાણા ખાધા નથી. હું તો રોજ રાંધેલા દાણા ખાઈ છું. કાચા ખાઈએ તો પેટમાં દુઝે. કાચા દાણા ખાધાથી કોઈ દહાડા તારાં પેટમાં દુઃખ થયું છે ? તું રાંધે છે કે તાગી મા રાંધે છે ? મારી બેન રાંધે છે. તારી મા પણ તારા જીવીજ બલી છે કે ? હાજી, ને મારી બેન પણ બહુ બલી છે.

પાઠ ૪૧.

બાપડા.	દાંત.	વહુ.	બલાં.
ધીમે.	મધ.	એમને.	બાપડી.
અમે.	આપણી.	ડોસી.	તેમને.
ઝટ.	શેરી.	હીંડાતું.	ચાલે.

જો મા, આ બાપડા ડોસાને દાંત નથી. એના હાથમાં મધ છે. એ કેવા ધીમે ધીમે ચાલે છે. હા બાઈ, એ બાપડાથી ઝટ હીંડાતું નથી, માટે એ ધીમે ધીમે ચાલે છે. એ ડોસો આપણી શેરીમાં રહે છે. એની વહુ છે તેએ ડોસી છે. તે બાપડીથી તો જરાએ હીંડાતું નથી. એ ડોસો દાણા લાવે છે, ને તે ડોસી ઘરમાં રાંધે છે. એ ડોસો ડોસી બહુ બલાં છે. એમને એક છોકરો છે તે એમનું પેટ ભરે છે. તે બહુ સાંઈ કરે છે. અમે તેમને જોવા જઈશું. કાંઈ આપણો કે નહીં ? હા, અમે બાપાને પૂછીશું, તે કહેશે તે આપણું.

પાઠ ૪૨.

ચોળ.	અરે.	ચોળ.
વેળા.	મેલાં.	પહેર.
ગંદી.	ઉડે.	મેલ.
ગાંડી.	જુઓ.	ડીલે.
લૂગડાં.	ચોળતી.	ગંદા.

જુઓ છોકરાં, આ છોડી કેવી ગંદી છે ! એના હાથ પગ કેવા ગંદા છે ! એને ડીસ કેટલો મેલ છે ! એના માથામાં જુઓ કેટલી છે ! એના વાળ કેવા ઉડે છે ! એનાં લૂગડાં મેલાં છે ! અરે ! ગંદી ને ગાંડી છોડી ! જા, તું નહા, માથું ચોળ, તારા વાળ ચોળ, ખીજાં લૂગડાં પહેર. એ છોડી રોજ નહાતી વેળા રૂએ છે, ને માથું ચોળતી વેળા રૂએ છે. એની મા કહે તેમ કરતી નથી. જુઓ, આ કેવી ગાંડી છે !

પાઠ ૪૩.

ચોળખી.	કાચું.	મજુરી.	વાળા.
ખેતર.	ધંદી.	રાખજે.	પૈસા.
સાંભળો.		અનાજ.	વેચવા.

સાંભળો, બાપા, એ કોણ છે ? શું બોલે છે ? જુઓ છોકરાં, તમે સાંભળો. બા, એ તો “ધંદી બો, ધંદી” એમ બોલે છે. હા. એ

ધંટી વેચવા આવી છે. તમે એને ઓળખી નહીં? તમે એક દહાડા એને ખેતરમાં જોઈ હતી. ખેતરમાં મજૂરી કરવા આવી હતી, તે એજ કે, બાપા? હવે ઓળખી રાખજે, જૂલતો નહીં. ખેતરમાં મજૂરી કરવા કેમ આવી હતી? મજૂરી કરે તો ખેતર-વાળા કાચું અનાજ ને થોડા પૈસા આપે. કાચું અનાજ લઈ શું કરે? કાચું અનાજ ઘેર લઈ જાય તે પછી શું કરે તે કાલે કહીશ.

પાઠ ૪૪.

બોલો.	શી.	મગ.	વાલ.
પાંચ.	થોડી.	અડદ.	

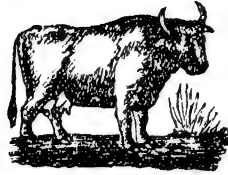
બોલો છોકરાં, ખાવાની શી શી જાણ છે? સાંભળ મા, જર, બાજરી, ચોખ્ખા, દાળ, મગ, એ પાંચ મેં કહી. હવે ખીજી શી છે તે તમે બોલો. સાંભળો. ઘઉં, વાલ, ચોળા, ને અડદ. હજી ખીજી થોડી છે તે બોલો. ના, તે પછી કહીશ. ચાર પાંચ કહો. ના, હવે કાલે; એને અનાજ કહે છે. મા, આપણે

દૂધ, ખાંડ, ગોળ, ઘી, બાજી, દૂધી, એ સૌ આઈએ છીએ, તે એ અનાજ કે? ના, એતરમાં દાણા પાકે છે તે અનાજ; ખીજાને અનાજ ન કહેવું. જ્યુઓ, હું થોડી જાતનાં અનાજ લાવી છું.

પાઠ ૪૫.

બાકી.	બાફી.	રોટલા.	દળો.
બાફ.	રોટલી.	રોજ.	લોટ
દળો.		આવડે.	

એમાંનાં કેટલાંક અનાજ બાફીને ખવાય છે; કેટલાંકને દળા લોટ કરી તેની રોટલી કે રોટલા કરે છે. કેટલાંની રોટલી થાય છે, ને કેટલાં બાફીને ખવાય છે તે કહું? જાર ને બાજરીના રોટલા થાય છે, ને ઘઉંની રોટલા થાય છે. બાકીનાં કેમ ખવાય છે? બાકીનાં બાફીને ખવાય છે. અનાજ કાચું આઈશમાં, પેટમાં દુખશે તમને બાફતાં આવડે છે? ના, બાફતાં નથી આવડતું. મારી જી રોજ દળીને કે બાફીને મને ખવરાવે છે. રોણે દળે છે? ઘંટીએ.

પાઠ ૪૬.

રમું.	પાટુ.	ગાય.	ધોળી.	અજાણી.
ઉઠે.	સૂતી.	પેલી.	રાતી.	અહીં.

આવ ગાય, અહીં આવ. તારું દૂધ પીવું મને ખડું ગમે છે, તારી જોડે રમું કે? જા, તારી ખેન સૂતી છે તેને કહેડે જોવા ઉઠે. મારે કહે નહીં ઉઠે. એની કને ખીજું કોણ છે? એ માસી સૂતી છે. એને કહેડે ઉઠે. આ ખીજી ગાય આવી. એક રાતી છે ને ખીજી ધોળી છે. પેલી વળી એક જાય છે. અરે! આ એથી સૂતી છે. ઉઠે તો એની જોડે હું રમું? ના, છોકરા, એની કને જા-ઠરામાં. એ ગાય પાટુ મારે છે. પાટુ તે શું બા? ગાય લાત મારે તે પાટુ કહેવાય. માટે અજાણી ગાય પાસે જવું નહીં. મારા ઘેર ગાય છે તે કોઈને પાટુ મારતી નથી. હું તેની જોડે રમું? હા રમજે.

પાઠ ૪૭.

આરો.	ગોધો *	થોડું.	નાખ.	ભરાય.
ધાસ	બધું	વિના.	નાખીએ.	

આ ગાયને શું ખાવાનું આપીશું? બા, પેલો રોટલો છે તે આપું? ભાઈ, તેથી એનું પેટ નહીં ભરાય. રોજ એ કેટલા રોટલા ખાતી હશે? એને રોટલા કોણ કરી આપે? પોતાની મેળે કરે. જો એને હાથ છે? ના બા, એને હાથ નથી. ત્યારે હાથ વિના મેળે કેમ કરે? તો શું ખાતી હશે? એ તો બધુંએ ખાય; ચારો, ધાસ, રોટલા, જે નાખીએ તે ખાય. જા, ઘરમાંથી ધાસ લાવીને નાખ. બધું ન લાવ, થોડું લાવજે. જો પેલો ગોધો આવે છે. બધું ધાસ એ ગોધો ખાઈ જશે. ગોધો થોડું ધાસ ખાઈને જશે, એટલે ગાયને બાકીનો ચારો નાખજે.

પાઠ ૪૮.

એયો.

રંગ.

દયા.

કાળો.

છાશ.

સમજાણ.

બેંસ.

દહીં.

તે બેંસ જોઈ છે? હા, ઘણીએ. તો કહે, તેનો રંગ કેવો હોય છે?

* ગોધો એટલે આખલો.

ભેંસનો રંગ કાળો હોય છે. તે ઘણું દૂધ દે છે, તે દૂધ આપણે
 ખાઈએ છીએ, તેનું દહીં કરીએ છીએ, ને દહીંની છારા કરીએ
 છીએ. છારા સારી લાગે છે. ધી રોનું થાય છે, તે તમે જાણો
 છો ? હા, ધી દહીંમાંથી થાય છે. આપણા ગામમાં એક પાડો છે,
 તે તમે જોયો છે ? હા, જોયો છે. પેલો લોકને મારે છે તેજ કે ?
 હા, એજ. એને દયા નહીં આવતી હોય ? તેને દયા શાની ?
 એનામાં કાંઈ સમજણ નથી. જેનામાં સમજણ નહીં તેનામાં
 દયા ક્યાંથી હોય ?

પાઠ ૪૯.

મઠ.	કઢી.	જેયા.	પારખી.
મીઠું.	હાથે.	ખીચડી.	દેખાડું.

છોકરાં, તમે મઠ ખાધા છે ? નાજી. મઠ કેવા થાય ? મેં મઠ ખા-
 ધાએ નથી ને જોયાએ નથી. લો. હું દેખાડું. હું મારે હાથે
 લઈ ? હા, હાથે લો, પણ જોલો, હાથે લેતાં વેરાય નહીં. તમે
 મીઠું ખાધું છે ? હાજી, મીઠું તો રોજ ખાઈએ છીએ. આ બધી
 જાણસમાંથી મીઠું પારખી કાઢો. મીઠું દૂધમાં ખવાય કે ? નાજી,
 દૂધમાં તો ન ખવાય. મીઠું તો રોટલામાં ખવાય. ખીજી શા
 કામમાં આવે છે ? શાક, દાળ, છાશ, કઢી, ને ખીચડીમાં મીઠું
 નાખે છે.

પાઠ ૫૦.

ઝાડ.	ઘેલો.	ચડી.	પીપળો.	ચોરી
ખૂણો.		આંખો	લીમડો.	કેરીઓ.
ઠીક.		આમલી.	વડ.	તોડીશ.

જુઓ, આ ખૂણામાં શેનું ઝાડ છે? એ આંખો છે. ઠીક માપા, એને કેરીઓ કેમ નથી આવી? ઘેલો દેખાય છે. આ દહાડે કેરીઓ ક્યાંથી? કેરીના દહાડામાં હું આંખે ચડી કેરીઓ તોડીશ. લોકને આંખે ચડીને! ના બાપા, પેલા ખૂણામાં આપણો આંખો છે તેપરથી તોડીશ. ઠીક, ખીજને આંખેથી કેરી તોડવી નહીં. ઘેલો છોકરો હાંચ તેજ એવું નહાઈ કામ કરે છે. એ તો ચોરી છે. તે ખીજનું ઝાડ જોયાં છે? હોવે, ઘણાં એ. આમલી, પીપળો, લીમડો, વડ, ને ખીજનું ઘણાં. જો, આ ખૂણામાં શેનું ઝાડ છે? એ બોરડીનું છે.

પાઠ ૫૧.

ફાઈ.	ફળીઆ.	કીધું	ખબર.
નાઠો.	નીકળે.	બેઠી.	લાકડી.
		અલી.	

અરે છોડી, તારા માથામાંથી લોહી કેમ નીકળે છે? પેલ છોકરે લાકડી મારી તેથી લોહી નીકળે છે. તે કાંઈ કાંઈ હશે.

ના, હું તો બેઠી હતી, ન ઝટ મારીને નાહો. અલી, એ ક્યાં નાહો? પેલો નામે છે. તારું ઘર ક્યાં છે? હું બીજા કુળીઆમાં રહું છું. ત્યારે આ કુળીઆમાં કેમ આવી છે? અહીં મારી કોઠનું ઘર છે. હીંડ, તારી કોઠને ઝટવારમાં તેડી, એ છોકરાને ઘેર જા, ને એના બાપને કહે. ના, ના, તમે એ વાત મારી કોઠને કહેશો માં. એમ કહી તે ઝટ પોતાના કુળીઆબણી નાસી ગઈ. પેલો છોકરો ક્યાં નાહો, તે પણ કોઠને ખબર પડી નહીં.

પાઠ પર.

સૌ.*	ગાળો.	માંદી.
વાળુ.	દીધી.	કડવાં.
બચી.	લાત.	ઓસડ.
મોઢે.	વાંક.	

એ છોડી કેવી નહારી હતી, અને એનું શું થયું તે હું કહું. એ સાઆગળ જૂઠું બોલી. એણે તે છોકરાને ગાળો દીધી ને લાત મારી. એ વાત કોઠને ન કહીને એ જૂઠી છોડી સૌને મોઢે બોલી કે, મારો કાંઈ વાંક નથી. ને વળી એ વાત પોતાનાં મા બાપને કહી નહીં. વળી વાળુમાં ઘાશ આધી, તેથી તણાઈ ગઈ. બાજે દહાડે વાળુ થયું નહીં, ને બહુ માંદી પડી. મરતી મરતી બચી. તે પણ કડવાં કડવાં ઓસડ આધાં ત્યારે બચી. જૂઠું બોલે તેને એમ થાય.

* 'સૌ' એ બોલણપરથી અક્ષરને માથે ક્રનો ને બે માત્રા હોય ત્યારે કેમ ઊચ્ચાર થાય છે તે દેખાડ્યું.

પાઠ ૫૩.

તોફાન.	લૂનો.	મોટાં.
આખો.	વાગે.	જીવ.
દોડ.	રીતે.	પોતાની.
ઉભો.	મૂલામાં.	જરા.

જીવો, આ છોકરો લૂનો છે. સાચી લૂનો થયો તે વાત કહું. એ છોકરો આખો દહાડો દોડ દોડ કરે, જરાએ ઉભો રહે નહીં, ને તોફાન કરે. કોઈ કહે તે માને નહીં, એથી એ રોજ પડે. પડે તે વેળા વાગે. એક દહાડો મૂલાકને ઉભો ઉભો તોફાન કરતો હતો ત્યાંથી નેવો દોડવા જાય છે કે મૂલામાં પગ પડેથી એ લૂનો થયો. એ રીતે એ પોતાની મેળે લૂનો થયો. માટે આખો દહાડો તોફાન ન કરવું, ને મોટાં કહે તે માનવું. એ છોકરો તો લૂનો થયો, પણ કોઈવાર એથી જીવ પણ જાય.

પાઠ ૫૪.

ઢોલ.	નિશાળ.	વગાડે.	મજ.	મારતા.
ઢગલા.	જણ.	પીપી.	ખેસવા.	શેઠ.
ખાંધે.	વધારે.	ખેસ.	પટેલે.	
	પૂરાં.	મેહેતાજી.	વરસ.	

સાંભળ મા, ધુ ધુ વાગે છે. હું જાણું છું? હા, જા, ઢગલાપર જઈ ખેસ. રોના ઢગલાપર? પેલા લાકડાંતા ઢગલાપર. સૌ

લોકની આગળ એક જણ દોલ વગાડે છે. એ દોલ ને પીપા વગાડે છે. તે કેવા ધીમે ધીમે હીંડે છે. ગાડીમાં આ નાનો છોકરો બેઠો છે, તે નિરાળે બેસવા જાય છે. એની ખાંધે કેવો સારો ખેસ છે. એના આપાત્તી ખાંધે છે તે વધારે સારો છે. એ શેઠનો છોકરો છે. એ છોકરો બહુ નાનો છે. તે ચાર વરસનો છે. ચારે પૂરાં નથી થયાં ! હવે તો નિરાળમાં બહુ મજા પડે છે. કેવું રમવાનું છે ? મહેતાજી મારતા પણ નથી. ત્યારે છોકરાંને બહુ ગમે છે. તો હુંએ જાણીશ. મા, હીંડ, મને આજ મેલી આજ.

પાઠ પપ.

ખેંચે.	ધૂળ.	ફરે.	બળદ.	ખેડે.	દોર.
દીઠાં.	કાદવ.	બણે.	કહેલું	પોતાની.	
નાગાં	કજીઓ	હળ.	ધણી.		

તમે દોર દીઠાં છે ? હોવે, બહુ એ. દોર કોણે ન દીઠાં હોય ? તો કહો, દોર કોને કહીએ ? ગાય છે, બેંસ છે, એ દોર. કેવાં છોકરાંને દોર કેહેવાં ? છોકરાંને દોર કેહેવાય ? હા, જે ધૂળમાં કે કાદવમાં રમે, મેલાં રહે, નાગાં ફરે, બણે નહીં, કજીઓ ફરે, એવાં નઠારાં હોય, તે દોર કેહેવાય. ગાયો, બેંસો, બળદ, એ દોર તો ઘણાં કામનાં છે, ખાવાને દૂધ દે છે, હળ ખેંચે છે, ગાડી ખેંચે છે, પણ દોર જેવાં નઠારાં છોકરાં તો કશાએ કામનાં નહીં. દોર જેમ પોતાના ધણીનું કહેલું કરે છે, તેમ સૌ છોકરાંએ મા, બાપ, અને મહેતાજી કહે તે કરવું.

પાઠ ૫૬.

કૂતરો.	કબૂતર.	પાંખો.	ઘલોડી.
	ચકલો.	ઝાડે.	દીધાં.
ખિલાડી.	કાગડો.	માળા.	મધેડો.
	પોપટ.	ઉંદર	

તમે ઘોરનાં નામ તો દીધાં, પણ બાળક યાં જનાવર જોયાં છે તે કહો ? જોયાં હોય તેનાં નામ દો ? સાંભળો: ખિલાડી, કૂતરો, ઘોડો, મધેડો, એ ચાર પગનાં છે. ઠીક. ચકલો. કાગડો, પોપટ, કબૂતર, એમને પાંખો હોય, જે પાંખોવતી ઊડે છે. તે શેમાં રહેતાં હશે ? ઝાડ માળા બાંધાને તેમાં રહે. ઉંદર, ઘલોડી, જે બીજાં ધણાં છે. તમારે ઉંદર જોવો છે ? ઓહો, મેં તો ઘણાં જોયાં છે. મારા ઘરમાં શેજ દોડદોડ કરે છે. બધું ઘર ખોદી નાખે છે.

પાઠ ૫૭.

એક. ૧.	લેખણ.	ઉમેરીએ.
બે. ૨.	મૂકું.	ઉલટા.
ત્રણ. ૩.	જોડે.	

મારા હાથમાં ફેટલી ચોપડીઓ છે ? ૧. મારે હાથ ફેટલા છે ? ૨. આ લેખણ જોડે બે બીજી મૂકું તો ફેટલી થાય ? ૩. ત્રણમાંથી બે લઈ લઈ તો ફેટલી રહે ? ૧. ત્રણમાંથી એક જાય તો ફેટલી રહે ? ૨. એક પાછમાં બે ઉમેરીએ તો ફેટલી થાય ? ૩. હવે ખોલી જાઓ ૧. ૨. ૩. હવે એથી ઉલટા ખોલા ૩, ૨, ૧.

આર. ૪.

પાંચ પ.

છ. ૬.

આંગળાં.

પાઈ.

ત્રણ ચોપડીઓમાં એક બીજી મૂકીએ તો કેટલી થાય ? ૪ થાય. તમારે એક હાથે કેટલાં આંગળાં છે ? ૫. ચારમાં કેટલાં મૂકીએ તો પાંચ થાય ? ૧. ને ત્રણમાં કેટલાં મૂકીએ તો પાંચ થાય ? ૨ મૂકવા પડે. ત્રણમાં ત્રણ મૂકીએ તો કેટલાં થાય ? ૬ થાય. છ પાઈમાંથી ચાર પાઈ લઈ તો કેટલી બાકી રહે ? ૨ રહે. એક ને બે કેટલા ? ૩. ત્રણને બે ? ૫. પાંચ ને એક ? ૬.

સાત. ૭.

આઠ. ૮.

નવ ૯.

દશ. ૧૦.

મીડું.

છ પાઈમાં એક નાખીએ તો કેટલી થાય ? ૭ થાય. પાંચમાં બે નાખીએ તો કેટલી થાય ? ૭. ને ત્રણ નાખીએ તો કેટલી થાય ? ૮ થાય. આઠ પાઈમાંથી ચાર પાઈ લઈ તો કેટલી રહે ? ૪ રહે. ને છ લઈ તો કેટલી રહે ? ૨ રહે. આઠ પાઈમાં એક પાઈ નાખીએ તો કેટલી પાઈ થાય ? ૯ થાય. સાત પાઈમાં બે પાઈ ઊમેરીએ તો કેટલી થાય ? ૯ થાય. છ પાઈમાં ત્રણ પાઈ ઊમેરીએ તો કેટલી થાય ? તે પણ ૯ થાય. નવ પાઈમાંથી પાંચ લઈ તો કેટલી બાકી રહે ? ૪ રહે. નવ પાઈમાં એક પાઈ નાખીએ તો કેટલી થાય ? ૧૦ થાય. દશ કેમ લખાય ? પહેલો ૧ ને પછી આઠ ૦ મીડું લખીએ તેવારે ૧૦ થાય.

